

УДК 347.773.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.60>

НЕЗАРЕЄСТРОВАНИЙ ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК: ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тарасенко Л.Л.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права*

юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: 0000-0003-4359-8965

e-mail: leonid.tarasenko@lnu.edu.ua

Тарасенко Л.Л. Незареєстрований промисловий зразок: правовий режим та особливості правового регулювання.

Стаття присвячена висвітленню актуальних питань правової охорони незареєстрованих промислових зразків. Встановлено, що незареєстрований промисловий зразок є видом промислового зразка, який має власний правовий режим, що містить притаманні лише незареєстрованому промислового зразку особливості. Доведено, що незареєстрований промисловий зразок як промисловий зразок повинен відповідати умовам надання правової охорони, які встановлені законом. Встановлено, що доведення до загального відома незареєстрованого промислового зразка повинно відбутися саме на території України. Обґрунтовано, що доведення до загального відома, яке відбулося у мережі Інтернет, не завжди може трактуватися як доведення до загального відома на території України. Встановлено, що власник незареєстрованого промислового зразка має виключне право на його використання. Обґрунтовано, що власник зареєстрованого промислового зразка має ширші права щодо заборони несанкціонованого ним використання промислового зразка, ніж власник незареєстрованого промислового зразка, оскільки власник зареєстрованого промислового зразка може заборонити як копіювання його промислового зразка, так і використання подібного виробу, якщо «його зовнішній вигляд справляє на поінформованого користувача таке саме загальне враження, як і промисловий зразок, що охороняється». Обґрунтовано, що власник незареєстрованого промислового зразка має звужені можливості щодо захисту прав на промисловий зразок, оскільки він може заборонити лише пряме копіювання виробу і то з обмеженнями. Доведено, що при захисті прав на незареєстрований промисловий зразок слід обов'язково довести наявність прав на такий незареєстрований промисловий зразок. Доведено, що незареєстрований промисловий зразок – це важливий об'єкт промислової власності, це вид промислового зразка, права інтелектуальної власності на який виникають з моменту його доведення до загального відома на території України та які діють протягом трьох років (скорочений строк правової охорони), він не потребує реєстрації та внесення до Державного реєстру України промислових зразків, права на нього не засвідчуються Свідцтвом, його власник має звужені права на його використання та захист прав на нього, порівняно із правомочностями власника зареєстрованого промислового зразка. Обґрунтовано, що правове регулювання щодо незареєстрованого промислового зразка потребує уточнення в частині здійснення виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, промислова власність, промисловий зразок, патент, свідцтво, права інтелектуальної власності.

Tarasenko L. Unregistered industrial design: legal regime and peculiarities of legal regulation.

The article is dedicated to current issues of legal protection of unregistered industrial designs. It has been established that an unregistered industrial design is a type of industrial design that has its own legal regime, containing features inherent only to an unregistered industrial design. It has been proven that an unregistered industrial design as an industrial design must meet the conditions for granting legal

protection, which are established by law. It was established that bringing an unregistered industrial design to the public should take place precisely on the territory of Ukraine. It is substantiated that the disclosure that took place on the Internet cannot always be interpreted as disclosure on the territory of Ukraine. It is established that the owner of an unregistered industrial design has an exclusive right to its use. It is justified that the owner of a registered industrial design has broader rights to prohibit unauthorized use of the industrial design than the owner of an unregistered industrial design, since the owner of a registered industrial design can prohibit both the copying of his industrial design and the use of a similar product if «its appearance causes informed user has the same overall impression as the protected industrial design.» It is well-founded that the owner of an unregistered industrial design has narrowed opportunities to protect the rights to the industrial design, as he can only prohibit direct copying of the product and even then with restrictions. It has been proven that when protecting rights to an unregistered industrial design, it is necessary to prove the existence of rights to such an unregistered industrial design. It has been proven that an unregistered industrial design is an important object of industrial property, it is a type of industrial design, intellectual property rights to which arise from the moment it is brought to public notice on the territory of Ukraine and which are valid for three years (shortened term of legal protection), it does not require registration and entry into the State Register of Industrial Designs of Ukraine, the rights to it are not certified by the Certificate, its owner has narrowed rights to its use and protection of rights to it, compared to the powers of the owner of a registered industrial design. It is substantiated that the legal regulation regarding the unregistered industrial design needs to be clarified in terms of the exercise of exclusive property rights of intellectual property.

Key words: intellectual property, industrial property, industrial design, patent, certificate, intellectual property rights.

Постановка проблеми. Промисловий зразок – це доволі поширений об’єкт права інтелектуальної власності загалом і права промислової власності зокрема. З 2020 р. в Україні на законодавчому рівні з’явився такий вид промислового зразка як незареєстрований промисловий зразок. Це новація для України, однак цей вид промислового зразка застосовувався закордоном впродовж тривалого часу, оскільки, для прикладу, законодавство ЄС певною мірою випереджає вітчизняне законодавство у цій сфері. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що кількість незареєстрованих промислових зразків, які використовуються в Україні, є доволі значною, водночас судової практики правозастосування за 2020–2024 рр. практично немає. З інформації, яка міститься в єдиному державному реєстрі судових рішень, вбачається наявність поодиноких судових справ, предметом спору в яких є незареєстрований промисловий зразок. Відтак певною мірою в Україні незареєстрований промисловий зразок є все ще новітнім об’єктом промислової власності, оскільки на законодавчому рівні цей об’єкт отримав правове визнання лише у 2020 р. (в рамках реформи законодавства про промислову власність).

Стан дослідження. Наукові дослідження щодо правової охорони промислових зразків здійснювалися в Україні неодноразово. Водночас після реформи патентного законодавства 2020 р. здійснювалися лише поодинокі наукові дослідження щодо окремих аспектів правової охорони промислових зразків, переважно, власне, незареєстрованих, серед них праці таких відомих фахівців як Дорошенко О., Работягова Л., Жихарев О. Капіца Ю., Кириленко А., Самоловова Н., Тарасенко Л.). Однак вказані статті були спрямовані на дослідження окремих аспектів щодо правового режиму промислових зразків. Водночас поза увагою науковців залишилися окремі питання щодо здійснення та захисту прав інтелектуальної власності на незареєстровані промислові зразки та інші важливі питання їх правової охорони. Відтак правовий аналіз вказаних питань є актуальним для наукової дискусії.

Цілями статті є характеристика правового режиму незареєстрованого промислового зразка, визначення його особливостей порівняно із зареєстрованим промисловим зразком, обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання цих відносин.

Виклад основного матеріалу. Промисловий зразок – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Автором промислового зразка завжди є людина, творчою працею якої створено промисловий зразок, при чому як зареєстрований, так і незареєстрований.

Незареєстрований промисловий зразок є видом промислового зразка, який має власний правовий режим, що містить притаманні лише незареєстрованому промислового зразку особливості.

У науковій літературі вказують, що основна відмінність інститутів зареєстрованого та незареєстрованого промислового зразку в ЄС – у виникненні майнових прав на зразок, а також захисті прав [1, с. 69].

Визначення незареєстрованого промислового зразка у ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» (в якій містяться визначення понять) не наведено. Натомість відповідно до ч. 4 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» промисловий зразок може одержати правову охорону як:

- **зареєстрований** промисловий зразок, якщо його внесено до Реєстру в порядку, передбаченому цим Законом, або якщо йому надано правову охорону в Україні відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- **незареєстрований** промисловий зразок, якщо його доведено до загального відома в порядку, передбаченому цим Законом.

Таку згадку про незареєстрований промисловий зразок не можна вважати його визначенням. З вказаної вище норми вбачається поділ промислових зразків на види та протиставлення цих видів промислових зразків. З аналізу вказаної норми вбачається, що незареєстрований промисловий зразок – це насамперед промисловий зразок, але специфічний, оскільки він не потребує реєстрації (його не вносять до реєстру промислових зразків) і відповідно охоронний документ (свідоцтво, або як було до 2020 р. – патент) не видається. Тому з урахуванням відсутності вимоги реєстрації незареєстрований промисловий зразок як об'єкт права промислової власності виникає саме з моменту його доведення до загального відома, але в порядку, передбаченому законом. При цьому такий порядок визначено у аб. 2 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», відповідно до якого незареєстрований промисловий зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був: опублікований, експонований на виставці, використаний у торгівлі або в інший спосіб оприлюднений таким чином, що під час звичайного провадження господарської діяльності такі заходи з об'єктивних причин могли стати відомими у колах, що спеціалізуються у відповідній галузі і провадять свою діяльність на території України.

Звертаємо увагу, що у даному випадку простежується подібність незареєстрованого промислового зразка та об'єкту авторського права в частині відсутності законодавчої вимоги реєстрації як умови виникнення прав інтелектуальної власності на ці об'єкти. Водночас на відміну від об'єкту авторського права, яке виникає з моменту створення твору, незареєстрований промисловий зразок отримує правову охорону з моменту доведення його до загального відома, а не з моменту створення. Тобто саме факт «оприлюднення» (доведення до загального відома) промислового зразку (незареєстрованого) є важливим з правової точки зору, а не факт його створення (для отримання правової охорони саме як промисловий зразок). Водночас у разі виникнення спору, наприклад, копіювання третьою особою виробу (незареєстрованого промислового зразка), власник незареєстрованого промислового зразка, зважаючи на відсутність охоронного документа, повинен довести факт доведення до загального відома певного виробу (який трактується як незареєстрований промисловий зразок) і час, коли це відбулося. У даному випадку йдеться про доведення факту виникнення та існування права на незареєстрований промисловий зразок. Безумовно, і факт копіювання такого виробу теж слід довести належними та допустимими доказами, зазвичай висновком судової експертизи).

Додатково зазначаємо, що незареєстрований промисловий зразок як промисловий зразок повинен відповідати умовам надання правової охорони, які встановлені законом. Так, він повинен не суперечити публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та повинен відповідати критеріям охороноздатності (новизна, індивідуальний характер).

З ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» вбачається, що незареєстрований промисловий зразок визнається новим, якщо жоден ідентичний промисловий зразок не доведено до загального відома до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома. Незареєстрований промисловий зразок визнається таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на інформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома. Тобто для встановлення наявності / відсутності новизни та індивідуального характеру важливою обставиною є дата його доведення до загального відома.

Строк правової охорони (фактично строк чинності прав інтелектуальної власності) незареєстрованого промислового зразка є меншим порівняно із зареєстрованим промисловим зразком та становить три роки від дати його доведення до загального відома на території України (ч. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Знову ж таки, і строк чинності прав, і критерії охороноздатності певною мірою прив'язані до «доведення незареєстрованого промислового зразка до загального відома».

Відповідно до ч. 4 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» промисловий зразок може одержати правову охорону як незареєстрований промисловий зразок, якщо *його доведено до загального відома в порядку, передбаченому цим Законом*. Законодавець чітко визначає, що доведення до загального відома повинно відбутися виключно у порядку, який передбачено Законом України «Про охорону прав на промислові зразки». З аналізу аб. 2 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» вбачається, що доведення незареєстрованого промислового зразка до загального відома включає в себе: опублікування, експонування на виставці, використання у торгівлі, використання в інший спосіб, оприлюднення його таким чином, що під час звичайного провадження господарської діяльності такі заходи з об'єктивних причин могли стати відомими у колах, що спеціалізуються у відповідній галузі і провадять свою діяльність на території України.

Важливим є те, що доведення до загального відома повинно відбутися саме на території України. Про це свідчить і редакція норми, наведеної вище, а також додатково у ч. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» вказано, що строк правової охорони незареєстрованого промислового зразка становить три роки від дати його доведення до загального відома на території України. Тому комплексний аналіз цих законодавчих положень свідчить про те, що саме на території України повинно відбутися доведення до загального відома певного дизайну виробу, щоб він міг отримати правову охорону в якості незареєстрованого промислового зразка. Таку ж позицію розвивають і в науковій літературі, де висловлена цілком обґрунтована позиція, що законодавець вказує, що «доведення до загального відома» незареєстрованого промислового зразка повинно відбутися саме на території України [2, с. 46]. Щодо доведення до загального відома саме на території України можуть виникати дискусійні та спірні питання, пов'язані з оприлюдненням виробу в цифровому середовищі. Так, дизайнер або ж юридична особа – виробник певного товару може виставити світліну (фото) нового виробу (з новим дизайном) на певному Інтернет-сайті (власний веб-сайт, веб-сайти електронної комерції (маркет – плейси), відеохостинги тощо), у соціальних мережах, у мобільних застосунках, в інший спосіб у цифровому середовищі. Якщо такий сайт зареєстровано в домені .UA, то презюмуємо, що оприлюднення (опублікування) інформації про виріб та його фотографії були вперше показані на території України. Водночас доволі часто буває, що веб-сайт певної компанії або певний інформаційний веб-сайт, або ж певний маркет-плейс може бути зареєстровано в домені COM, NET, INFO тощо. При цьому домен може бути зареєстровано не в Україні, як, зрештою, і хостинг. У такому разі може бути доволі складно довести факт доведення до загального відома певного незареєстрованого промислового зразка на території України, оскільки слід з'ясувати, що це за веб-сайт, на яку аудиторію він спрямований (чи це користувачі певної країни, тут доцільно вжити слово «переважно» користувачі певної країни, бо Інтернет – це цифровий віртуальний простір, який не має кордонів сам по собі) [3, с. 47]. Тому у кожному такому випадку оприлюднення фотографії виробу, його опису тощо на певному веб-сайті, слід індивідуально з'ясувати та визначити, чи може такий факт оприлюднення трактуватися як доведення до загального відома на території України, з урахуванням територіальної спрямованості веб-сайту, реєстрації домену, аудиторії користувачів та інших факторів. Відтак доведення до загального відома, яке відбулося у мережі Інтернет, не завжди може трактуватися як доведення до загального відома незареєстрованого промислового зразка на території України.

Певною мірою дискусійним є питання щодо правомочностей (можливостей) власника незареєстрованого промислового зразка (звертаємо увагу, що власником промислового зразка є власник прав інтелектуальної власності на як на зареєстрований промисловий зразок, так і на незареєстрований промисловий зразок). Таку дискусійність породжують ст. 20 і ст. 26 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». Безумовно, ці статті спрямовані на регулювання різних відносин. Так, ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» має назву «Права, що впливають з державної реєстрації промислового зразка, та права, що надаються на незареєстрований промисловий зразок», тобто у ній йдеться власне про «права», про правомочності власника

промислового зразка. Натомість ст. 26 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» визначає, що є порушенням прав власника зареєстрованого або незареєстрованого промислового зразка.

У ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» у кожній нормі, яка спрямована на визначення певної правомочності власника промислового зразка, конкретизовано, чи йдеться про зареєстрований чи не про зареєстрований промисловий зразок. Зокрема:

- права на **зареєстрований промисловий зразок** діють від дати, що настає за датою державної реєстрації промислового зразка, за умови сплати збору за підтримання їх чинності (ч. 1 ст. 20 цього закону). При цьому немає згадки про початок дії прав на незареєстрований промисловий зразок; норма про це міститься у ч. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» (строк правової охорони незареєстрованого промислового зразка становить три роки **від дати його доведення до загального відома** на території України);
- власник **промислового зразка** має виключне право використовувати промисловий зразок за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших осіб (аб. 1 ч. 2 ст. 20 цього закону). У цій нормі йдеться про права власника промислового зразка загалом, а, отже, вона охоплює правомочності як власника зареєстрованого, так і незареєстрованого промислового зразка. Відтак власник незареєстрованого промислового зразка має виключне право на його використання;
- взаємовідносини під час використання **промислового зразка**, права на який належать кільком особам, визначаються укладеним між ними договором. У разі відсутності такого договору **кожний із власників може використовувати промисловий зразок** на свій розсуд, **але жоден з них не має права надавати дозвіл (видавати ліцензію) на використання промислового зразка та передавати майнові права на промисловий зразок** іншій особі без згоди решти власників промислового зразка (аб. 2 ч. 2 ст. 20 цього закону). З цієї норми вбачається, знову ж таки, загальна конструкція спільності прав кількох осіб (власників промислового зразка) для зареєстрованого і незареєстрованого промислового зразка. Це законодавче положення підтверджує, що власники незареєстрованого промислового зразка можуть приймати рішення про надання дозволу на його використання третім особам або ж рішення про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності на незареєстрований промисловий зразок спільно, за взаємною згодою. А, отже, права на незареєстрований промисловий зразок можуть бути відчужені, або ж може бути надано дозвіл (ліцензію) на використання незареєстрованого промислового зразка третім особам. Аналогічний висновок напрашується і з аналізу аб. 3 ч. 2 ст. 26 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», в якій йдеться про те, що розмір компенсації за порушення прав на промисловий зразок не може бути меншим ніж розмір винагороди, яка була б сплачена за надання дозволу на використання прав **на зареєстрований або незареєстрований промисловий зразок**, щодо якого виник спір, і у разі якщо порушення прав на **зареєстрований або незареєстрований промисловий зразок** відбулося ненавмисно і без недбалості, розмір компенсації дорівнює розміру винагороди, яка була б сплачена за надання такого дозволу. Отже, і у ст. 20, і ст. 26 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» зазначено (хай і не прямо), що можливим є укладення ліцензійного договору щодо надання дозволу на використання незареєстрованого промислового зразка, або ж, як вбачається лише з ст. 20 цього ж закону, можливим є передання прав на незареєстрований промисловий зразок;
- використанням **зареєстрованого** промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням зареєстрованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення), експорт (вивезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях (аб. 3 ч. 2 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). У цій нормі йдеться лише про зареєстрований промисловий зразок, натомість, як вбачається з ч. 9 цієї ж статті, вона поширюється і на незареєстровані промислові зразки, відтак вказані способи використання на до них також застосовуються;
- власник **зареєстрованого** промислового зразка має право забороняти іншим особам використовувати промисловий зразок без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно з цим Законом порушенням прав на промисловий зразок

(ч. 3 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Цій нормі протиставляється інша – ч. 9 цієї ж статті, з якої вбачається обмежене право власника незареєстрованого промислового зразка заборонити лише його копіювання та інше використання промислового зразка, за умови, що таке використання є наслідком виключно копіювання незареєстрованого промислового зразка. При цьому навіть тут законодавець встановлює виправдані обмеження прав власника незареєстрованого промислового зразка, вказуючи, що промисловий зразок не вважається результатом копіювання, якщо його створено самостійною творчою працею автора, стосовно якого можна вважати, що він не був ознайомлений з промисловим зразком, доведеним до загального відома власником незареєстрованого промислового зразка (аб. 2 ч. 9 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Отже, власник зареєстрованого промислового зразка має ширші права щодо заборони несанкціонованого ним використання промислового зразка, ніж власник незареєстрованого промислового зразка, оскільки власник зареєстрованого промислового зразка може заборонити як копіювання його промислового зразка, так і використання подібного виробу, якщо «його зовнішній вигляд справляє на поінформованого користувача таке саме загальне враження, як і промисловий зразок, що охороняється». Натомість власник незареєстрованого промислового зразка має звужені можливості щодо захисту прав на промисловий зразок, оскільки він може заборонити лише пряме копіювання виробу і то з обмеженнями (не можна заборонити використання такого ж виробу, якщо інша особа не скопіювала «чуже»), а паралельно власною творчою працею створила ідентичний виріб (дизайн);

- власник **зареєстрованого** промислового зразка може передавати на підставі договору майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок будь-якій особі, яка стає правонаступником власника; власник **зареєстрованого** промислового зразка має право надати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання промислового зразка на підставі ліцензійного договору (ч. 4, 5 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»). Незрозуміло, чому в цих нормах йдеться про права власника лише зареєстрованого промислового зразка, адже, як було вказано вище, власник незареєстрованого промислового зразка також наділяється цими правами. Аналізуючи ч. 4, 5 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», в науковій літературі окремі автори зазначають про обмежені можливості власника незареєстрованого промислового зразка (відсутність права надавати дозвіл на використання та відсутність права на передання цих прав). [2, с. 44; 4, с. 110]. У науковій літературі існує і інша позиція, яка полягає в тому, що власнику незареєстрованого промислового зразка надаються такі ж виключні майнові права, як і власнику незареєстрованого промислового зразка, за винятком обмежень щодо захисту прав (діє лише заборона копіювання) [5, с. 48]. Вважаємо позицію щодо звуженого обсягу прав на незареєстровані промислові зразки дискусійною з огляду на наведені вище приклади інших законодавчих положень, з яких вбачається можливість власника незареєстрованого промислового зразка передавати права на нього та можливість надавати дозвіл на його використання. Для усунення колізії та двоякого тлумачення положень ч. 4, 5 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» слід внести зміни до ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» і чітко вказати на ці можливості (правомочності) власника незареєстрованого промислового зразка.

Щодо захисту прав на незареєстрований промисловий, попри обмежені можливості, про які йшлося вище, зауважуємо, що навіть право заборонити копіювання виробу є дуже важливим та дозволяє ефективно протидіяти порушникам. Так, у науковій літературі вказують, що можливість захисту незареєстрованих зразків від умисного копіювання без додаткової реєстрації, дозволяє суттєво заощадити, що, зокрема, актуально у сфері моди [6, с. 207]. Інші науковці додатково наголошують, що ці можливості захищати незареєстрований промисловий зразок дають змогу протидіяти діяльності несумлінних виробників, які виготовляють дешеві імітації виробів, що позбавляє власників незареєстрованих промислових зразків законного прибутку та наносить їм велику репутаційну шкоду [7, с. 114].

При захисті прав на незареєстрований промисловий зразок слід також обов'язково довести наявність прав на такий незареєстрований промисловий зразок (позивачем в суді може виступати або автор промислового зразка, або інша особа, яка набула майнові права інтелектуальної власності на такий незареєстрований промисловий зразок на законних підставах, зокрема, йдеться про

договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, ліцензійний договір, або ж промисловий зразок є службовим чи створеним на замовлення). Можливість захисту прав на виріб, який отримує правову охорону як незареєстрований промисловий зразок, спрямована на боротьбу з компаніями, які швидко реагуючи на нові тенденції в певній сфері, починають підробляти успішні дизайни виробів. У науковій літературі зазначають, що вдалий дизайн упаковки або виробу є визначальним у привертанні уваги потенційного покупця та успішного продажу, що і призводить до спокуси створювати дешеві імітації несумлінними виробниками [8, с. 19].

Додатково зазначаємо, що ряд інших норм Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» містять положення, які, на перший погляд, стосуються лише зареєстрованих промислових зразків. Так, відповідно до ст. 23 цього закону, яка визначає обов'язки власника **зареєстрованого** промислового зразка, власник **зареєстрованого** промислового зразка повинен добросовісно користуватися належними йому правами. Вважаємо, що це правило поширюється і на власника незареєстрованого промислового зразка, однак для законодавчої визначеності, слід вилучити з цієї статті слово «зареєстрованого».

З ст. 24 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» вбачається право власника зареєстрованого промислового зразка у будь-який час може відмовитися від прав на такий промисловий зразок повністю або частково на підставі заяви, поданої до НОІВ. Щодо незареєстрованого промислового зразка, на нашу думку, також існує можливість відмовитися від прав на нього, однак, зважаючи на відсутність охоронного документу, така відмова мала би проявлятися у пасивних діях щодо нездійснення прав на використання промислового зразка та захист прав на нього.

З ст. 25 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» вбачається можливість визнання прав на промисловий зразок недійсними у судовому порядку, але в тексті статті йдеться лише про зареєстрований промисловий зразок. Вважаємо такий підхід законодавця вдалим, оскільки при виникненні спору (в якому власник незареєстрованого промислового зразка намагається заборонити копіювання виробу, який, для прикладу, виготовляється відповідачем) відповідачу достатньо довести належними та допустимими доказами факт невиникнення прав інтелектуальної власності на промисловий зразок у позивача (зокрема, через відсутність новизни чи індивідуального характеру, чи через невідповідність такого промислового зразка іншим умовам надання правової охорони, визначеним законом). Хоча, не слід відкидати і можливість визнання недійсними в судовому порядку прав на незареєстровані промислові зразки, водночас станом на сьогодні такої практики немає.

Висновки. Незареєстрований промисловий зразок – це важливий об'єкт промислової власності, це вид промислового зразка, права інтелектуальної власності на який виникають з моменту його доведення до загального відома на території України та які діють протягом трьох років (скорочений строк правової охорони), він не потребує реєстрації та внесення до Державного реєстру України промислових зразків, права на нього не засвідчуються Свідоцтвом, його власник має звужені права на його використання та захист прав на нього, порівняно із правомочностями власника зареєстрованого промислового зразка. Незареєстрований промисловий зразок є важливим інструментом захисту прав на дизайни виробів, які, зазвичай, мають коротку популярність. Правове регулювання щодо незареєстрованого промислового зразка потребує уточнення в частині здійснення виключних майнових прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Капіца Ю.М. Права на незареєстрований промисловий зразок: проблеми правозастосування, судового розгляду. Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайнівські читання»): Матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (24 грудня 2020 р. м. Київ); НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. К.: Видавництво Ліра. 2020. С. 68–77.
2. Дорошенко О., Работягова Л. Новий інститут права інтелектуальної власності в Україні – незареєстрований промисловий зразок. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 4. С. 42–51.
3. Тарасенко Л.Л. Правова природа Інтернет права. *Вісник Львівського Університету. Серія Юридична*. Львів: Львівський нац. ун-т, 2021. Вип. 72. С. 47–54.

4. Рудковська В.Р., Білоусова Н.О. Правова охорона незареєстрованих промислових зразків в ЄС та Україні. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: *Матеріали науково-практичної конференції*. К.: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2019. С. 109–112.
5. Ярошевська Т.В. Шляхи наближення законодавства України у сфері охорони прав на промислові зразки до європейських стандартів та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 2. 2017. С. 46–49.
6. Самоловова Н. Незареєстрований промисловий зразок в індустрії моди в Україні. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: *матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності*. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського. 2023. С. 203–208.
7. Ковальова Н.М. Незареєстрований промисловий зразок як об'єкт експертного дослідження: питання судово-експертної теорії та практики. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 3 (21). С. 114–121.
8. Воліков В.В. Промисловий зразок як інструмент захисту дизайну виробів. Актуальні проблеми товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи: *збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Полтава: ПУЕТ, 2024. С. 17–20.